

Szerkesztési iroda:
Csik-Szereda
Vár utca 24. sz. alatt,
hová
a lap szellemi részét illető
közlemények küldendők.
Kiadóhivatal:
Györgyjakab Márton
könyvnyomdája
hová
az előfizetési pénzek és
hirdetéseket küldendők.

CSIKI LAPOK

TÁRSADALMI, KÖZGAZDASÁGI ÉS SZÉPIRODALMI HETI LAP.

MEGJELENIK MINDEN SZERDÁN.

Előfizetési ár:
Egész évre 4 frt.
Félévre 2 frt.
Negyedévre 1 frt.
Hirdetési díjak:
3 hasálos petisorsért vagy
annak helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön minden
beiktatásnál 30 kr.
Nyilttéri cikkek
soronként 10 kr-ért közöl-
tetnek.

A sajtó és irodalom erkölcsi hatása.

„A könyv- és hírlapírásnak magasztos célja: az emberek nevelését a hasznos és üdvös, erkölcsnemesítő és kedvderítő ismeretek terjesztése által előmozdítani és így a valódi civilizáció áldásait közkincsé tenni.“ Ezt mondotta egyik jeles hazánkfi és ez jut eszünkbe most, midőn a közélet minden irányában nagyobb és nagyobb ür támad az ember és ember, társadalmi osztály és társadalmi osztály, szegény és gazdag, úr és szolga között; midőn sokan, igen sokan kigyót-békát kiáltanak az irodalomra és a sajtóra, ezt okozza azon kárhozatos, erkölestelen irányért, melyet — szerintök az irodalom s főleg a sajtó terjeszt s mely az emberek szívéből az erkölcsöt kiölve, bábeli zűrzavart, felfordultságot, fejtelenséget s Isten ostorát fogja előbb-utóbb előidézni.

Igaz, hogy nincs oly kor, oly társadalmi iskola, melyre az erkölestelenség bélyegét ne sütötték volna. S talán nem is lehet soha. A társadalomban, megalakulása s még inkább öntudatra jutása óta, két szellem küzd egymással: a haladási és maradási s mindkét szellem hívei emberi gyarlóságok folytán mindenkor hajlandók voltak és lesznek a másik párt nézeteit s céljait roszakaratnak s önző szándéknak tulajdonítani.

Irodalmunkról is ugyanezt lehetne mondani. Nagyobb s magasztosabb eszmék ma az ünérzetes sajtó kormányzóit, mint bármikor; tágabb az írók látköre s határozottabb a haladási vágy a nagy többségnél, mint őseink korában. Kossuth és Petőfi tolla lel-

kesítőbb lehet, erkölcsi nagyságuk óriásabbnak látszik ugyan, de e nagyság tisztán érzelmi nagyság volt s az érzelme az erkölcsnek csak egyik alkotórésze. Igaz, hogy ma rombolunk, hogy nem ritkán a gúny szólal meg ajkunkról, de mindkettő a haladás eszméjének szolgálatában áll s ez nemessé s erkölcsivé teszi azt.

Nem tagadhatjuk azonban, hogy irodalmunknak is vannak kinövészei; vannak megnevezett íróink és hírlapíróink, kik az eszmények iránt közönyösek és selejtes munkáik, csupán a megélhetés céljából szerkesztett lapjaik által a nép erkölcsét s józan gondolkodását tévutra vezetik s önző céljaik elérhetéseért a társadalmat megrontják, megméltelyezik.

Az erkölestelen irodalmi termékek, melyek még rövid idővel ezelőtt is burjánként szaporodtak, ma már leszorítottak a tisztességes sajtó és irodalmi művek által.

Egyes egyéneket vádolhatunk azért, hogy az eszmények iránt közönyösek, de korunkat egyáltalában nem. Ha van valami, mi korunk irodalmát s íróit jóval erkölestelenebbnek tünteti fel, mint a század elején működött irokat, annak oka csak az lehet, hogy most 50—60 egyén helyett ugyanannyi száz nevezi magát írónak s mestere emberek seregében sok silány iparlovag is akad.

Kétségtelen azonban, hogy a modern s a régibb erkölcsi viszonyok közt nagy a különbség s a megváltozott erkölcsi világnézet irodalmunkban is érezhető.

Erkölesösnek nevezték egykor a vakbuzgó hitet, a fennálló viszonyok imadását s mindenekfölött ama naiv kedélyt, mely a mezei virágok bámulatával meg volt elégedve s fellengző ódát csak a hatalmasok dicsőítésére használta fel, azt az uralkodó kasztot, melynek ma még vidéken fennmaradt néhány példányával találkozhatunk. — Erkölcsösnek nevezték egykor amaz irodalmi termékeket, melyekben az eszmények a vizsima tükréhez hasonló eszmben folynak le — de melyek az akkori társadalmi életnek sem mutaták hű képét — s ma elismerjük e nyugalom s méltóság nagyságát, de jobban szeretjük a vihartól felzaklatott tengert s inkább megbámuljuk a kitörő szenvedélyt, mely csaknem emberfölötti akadályokkal száll sikra s küzdve igyekszik nemes célját megvalósítani. A földfeletti légkörből, hol őseink menyországukat keresték, ma a földre szálltunk s e földön a teremtő világrendjének egyhangú dicsőítése helyett e világrendben tettleges működésre vagyunk fölhíva.

A nyugalmat megszokott, az előítzabályokat híven követő egyénnek — a zaklatott életnek látszik ez az új a korszellem azonban még ezeket is — ragadja. Ne esudálkozzunk azért rajtuk, ha az ismeretlen, a kényelmetlen viszonyokat elátkozzák, s ha a meglepetés miatt nem a kort, nem a történelmi fejlődés szigorúságát, hanem egyeseket okolják s bizonyítékul rá mutatnak ama majomféle harezosokra, kik a korszellem átalakulásának törvényeit nem ismerve, csak egyes külsőségek miatt kar-

A „CSIKI LAPOK“ TÁRCZÁJA.

A leányfalusi patak.

— Irta: Tóth József. —

Jelige: Mi van ma — mi van ma?
Piros pünkösdi napja.
(Vége.)

Midőn a templomba léptek, csak akkor halották, hogy esketőre, mennyegzőre jöttek.

— Kedves szüleim — így szól Zsuzsika — jerünk előbbre, nézzük meg a menyasszonyt és a vőlegényt közelebről.

A szülők engedtek a kérésnek, meg a saját kíváncsiságuknak és előbbre tolokodtak.

A mátkapár szembeállt az oltárnak, háttal a népnek — s Zsuzsika bármint iparkodott is, arcukat nem láthatá.

Most a pap azt kérde a vőlegénytől, hogy szereti-e a menyasszonyt, leendő nejét.

A vőlegény oldalt fordult és kimondá az „igen“-t.

Szeptemberi langyos éj van, a csillagok élénken ragyognak az égen, a hold szendén löveli sugarait a szőke Duna habjaira s egy, a habokon úszó sajkára.

A sajkában egy ifju ül, halvány arczáról, búst tekintetéről azonnal rá lehet ismerni Árva Palira.

Szegény Pali! — A szív arra van teremtve hogy szeressen; az ő szívet azért teremtette a jó Isten, hogy szenvedjen a reménytelen szerelem marcangoló kinja alatt. Ő belátta, hogy terhére van Zsuzsikának; átlátta azt, hogy neki nincs mit keresni az életben; számot vetett magával rég, s most itt van, készen a halálra, készen arra, hogy önmagát gyilkolja meg.

Milyen szépen, milyen gyorsan rohantak azok a hullámok; milyen jól fog esni majd az ő égő szívének az a hideg víz, — mennyi bűtől, mennyi szenvedéstől szabadítja meg őt; egy gyors elhatározás és egy gyors kivétel — így gondolkodott Árva Pali mély fájdalomában. Azután lenézett a víz néma tükrébe, látta benne fényleni a holdat, ragyogni a csillagokat — oh azok úgy vonták, úgy hívták magukhoz. Árva Pali engedett, felállt a sajka szélére, elsóhajtotta e nevet „Zsuzsika“ — a vízhang utánna sóhajtotta és aztán — a sajka könnyebb lett s a víz tükrén tág gyűrűk futottak körös-körül.

Minden csendes, minden néma. A hullámok egy hullát ragadtak magukkal tova — messze —

Másnap reggel érkezett meg a „sziget rózsája“ Megyerre — tört szívvvel, tört reményekkel. Midőn kapujokon belépett, akkor hozta hírül egy öreg asszony, hogy Pali nincs többé; hogy bubánatos szívvvel elment oda, ahonnan visszatérni többé nem lehet és hogy halálának oka Zsuzsika iránti forró, reménytelen szerelme volt.

A sziget rózsáját e második csapás annyira meghatotta, hogy megbetegedett.

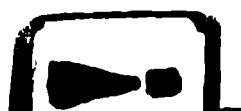
Ott feküdt hófehér ágyában, megérve a halálra; megérve arra, hogy nemsokára lerázza azt a terhet, a mit mi életnek hívunk.

Betegsége alatt álmokat látott.

Látni vélte Palit, a mint az kétségbeesetten a hullámok közé veti magát; érezte, hogy egyedül csak úzta a halálba; az önvád mázsányi terhe nehezedett lelkére — eszméletét vesztlé.

Szegény Pánczél István uram és elkeseredett szíviélete párja a beteg ágyánál. A kétségbeesés fájdalmas szavaival kérték az Istent, szabadítaná meg gyermeköket, egyetlen örömeiket. Az ég meghallgatá kérésüket, a testi erő győzött a lélek betegségén: a sziget rózsája felgyógyult. Midőn először öltözködött fel, hogy a templomba menjen hálákat adni a Mindenhatónak, úgy érezte, mintha valami úgy égetné az ujját, mint a hevített ércz. Nézte, nézte, hogy ugyan mi lehet az? hát akkor vette észre, hogy az a Pali gyűrűje. Gondolkodott: mit tegyen vele? Megtartani nem merte, mert valahányszor ujjára húzta, úgy égette, úgy kinozta; elvetni meg sajnálta; hiszen ez volt az egyedüli emlék attól, a kit ő nem szeretett, de a ki őtet szerette. Végre elhatározta, hogy elássa mélyen a föld alá, hogy soha senki rá ne akadjon, csak ő, egyedül csak ő. E véget átnent a tulsó partra a hegyek közé és hosszas keresés után végre talált egy szép helyet — egy hegy hegyoldalba. Ott aztán letette a gyűrűt a földre és ásott — ásott, mélyen — mélyen.

Egyszerre csak megpattantott egy kis vizert, abból a víz kiszökött, magával ragadta a földön fekvő gyűrűt, és vitte, sodorta a Du-

dokodnak s e tekintetben természetesen a legnagyobb túlzásokat követik el.

A modern világnézet s vele együtt a modern irodalom erkölcsi fölénye a már-már haldokló mult fölött a kétely fölébressztésében s a tetterő fölbuzdításában áll. — Öntudatra jutottunk s e fölemelkedésben nem ritkán tenetjük el a mult emlékeit. A természet által előirt nagy épületben az alapöt képezik a mult hagyományai, — de ez alapokon felül kell emelkednünk.

A mult századok által föllállított szabályokat erkölcsi korlátokat nagyrészt lerombolta a jelen helyökbe nem mindenütt állított fel hasonló hatalmu új bálványokat; de megerősítette az egyént, midőn azt öntudatra keltette akarátának használatára buzditotta. Az egyén szellemi erejének kifejlesztése, mely a mult század közepe óta az európai műveltségi iránynak általános jellemző sajátága csak most jutott el hozánk — kezdi a mi társadalmunkban is éreztetni átadakító hatalmát. — Az egyéniség rombol zavarólag hat, de egyuttal élénk s nemes versenyt is ébreszt.

A sokak által megvetett s erkölestelennek nevezett sajtó teremtette meg hazánkban azt a kis társadalmi életet, azt a fejlődő közszellemet is, mely egyáltalában létezik,

ha társadalmunk hiányos, ha a közszellem fölött maguknak a sajtó embereinek oly sok okuk van panaszkodni: az ok forrása leginkább ott rejlik, hogy mindez nincs kellőleg kifejlődve.

A sajtónak még többet is kell lerombolnia, még több helyen is elszórnia a kételkedés magvát. Még mindig túlzott optimisták vagyunk, még mindig gondatlanul önértékesen tekintünk a multra, midőn a jövőre kellene gondolnunk — s még mindig erős rabigába szorit az érzélgés, midőn anyag s szellemi helyzetünkről kellene gondolkodnunk.

Nem kételkedünk felette, hogy az egyének eme versenye, mely Európa egyes országaiban már is az élet-halálharez jellegét viseli magán, az erkölcsiégnek egyáltalában nem eszménye; nem habozunk kimondani, hogy el jön, el kell jönnie a kornak, midőn

az egyéni élet korlátlanúságára rovása ismét a társadalom hatalma lesz az irányadó; de ez a kor nem teheti tönkre a szabadság megszilárdult s kifejlett uralmát s természetesen csak a jelenen épülhet fel — s balgatag, ki e messze jövőért a jelen közdelmeit haszontalanoknak tartaná. Az elfogulatlan egyén megérti a jelen világnézet egyoldalúságát, fel tudja fogni a jelen erkölcsi eszmék hiányait, de nem akarhatja többé a meghalt multat föltámasztani, hanem a jövőbe tekint, — abba a jövőbe, midőn egy utánunk következő magasabb látkörű s tisztább erkölcsi fogalmakkal bíró nemzedék fogja a fejlődést vezetni. Gy.

Csikvármegye közigazgatási bizottságának üléséből.

Csikszereida, 1890. szeptember 9.

A megyei közigazgatási bizottság mai napon megrendes havi ülését, melyre a tagok kevés kivétellel jelen voltak.

Szokás szerint az egyes előadók olvasták fel előzetesen havi jelentéseiket, melyek nagyrészt az ügyrendi számadatokat tartalmazták.

Maat öröndetes körülményt jegyezhetjük fel az alábbi jelentésből azon páratlan esetet, hogy máskor takaradás idején előfordulni szokott nagyobb mérvű tüzeseteknek jelzése ezuttal elmaradt s csak 60 frt értékű tüzkárról tesz a jelentés említést, mely Ditró községben történt.

Az alispán ur jelentésében fölemlítette azt is, hogy a Magyarország és Románia között 1888-ban létesített határjelzés megvizsgálása a megye területére nézve aug. 2-től 23-ig fogantatott, melyben résztvettek az alispán, avaszei elnök s az érdekelt járások főszolgabírái. A vizsgálat alatt nevezetes esemény nem adta elő magát, mert a Magyaros havason román részről megkísérelt határfoglalás oly szembetűnő s ezzel ellentétben az 1888-ban létesített országos határ annyira világos felismerhető pontokkal van megjelölve, hogy abba legkisebb kétség sem férhet. Intézkedés is történt, hogy a kísérlet következményei semmi hátránnyal ne járjanak.

A főorvos jelentéséből is örömmel látjuk, hogy a közegészségi viszonyok megyénk területén augusztus hónapban sem voltak nagyon kedvezőtlenek, mert ha a nagy hőség miatt gyakrabban voltak a hurutos légző és emésztő szervek bajok, de azok is szelíd beteltyásnak voltak.

A csikszereidai közkórházban 45 beteg ápolatott, kik közül meggyógyult 19, javult 1 — s további gyógykezelés alatt maradt 25 beteg.

Azóta sok, sok idő telt el, a rózsafa elszáradt, kivesszett s a nép elfeledte a sziget rózsája történetét.

A patak még most is megvan, körülvéve apró bokroktól, vadszölöktől és tavasszal nyiló és tavasszal hervadó ibolyáktól.

Szonjas pástorok gyakran meglátogatják e helyet, isznak a patak friss vizéből, szakítanak a mosolygó ibolyákból s aztán viszik haza kedveseiknek, hogy viseljék azok keblükön.

Vasárnapoként meg eljönnek ide a falu szép leányai, tréfálkoznak, beszélgetnek és találgatják, hogy: „ugyan miért is hívják e patakot „leányfalusi patak“-nak:

A mult nyáron néhány napot töltöttem Pöcs-Megyeren s el nem mulasztottam megtekinteni e helyet. Ittam a patak jó vizéből, gyönyörködtem a mezei virágokban és megjegyeztem, hogyha majd nekem is lesz egy szép kedvesem, imen viszek neki tavasszal ibolyát, nyáron pedig emlékeztető nefelejcseset.

Ezek után leheveredtem a patak mellé, édes álom jött szememre és álmodtam. Megálmodtam ezt a kis történetet, a mit elmondok: álmodtam a „sziget rózsája“-ról és a szegény Árva Pátról.

Fölbredve, megtekintem a helyet, a hol feküdtem, és úgy vettem észre, hogy ott egy kis halom emelkedik, még pedig egészen hasonló azokhoz, melyek alatt annyi boldog és boldogtalan szív porladozik. Vajjon nem a „sziget rózsája“-nak sírhalmá-e ez?

A pénzügyigazgató jelentéséből kiemeljük az adóbefizetési eredmény elégtelenségét. Ugyanis a folyó év I—III. negyedére előirt 191,092 frt 43 kr összes egyenes adó tartozásból augusztus hó végeig csak 124,684 frt 81 kr folyt be, mit ha összehasonlítunk a mult év hasonló időszakának eredményével 20,020 frt 45 kr csökkenés mutatkozik.

Hadmentességi díjban szintén az idei bevétel 205 frt 69 krral kevezőtlenebb az eredmény a tavalyinál.

Mint hogy azonban a pénzügyminiszterium által engedélyezett azon kedvezmény, hogy az aratás bevégeztéig az adóelhajítások végrehajtás útján nem eszközölhetők már lejárt, a pénzügyigazgatói jelentésben is hangsúlyozva van a behajtás iránti szigor teljes alkalmazása azoknál, kik fizetési kötelezettségeiknek kellő időben eleget nem fognának tenni.

Az építészeti hivatalfőnök jelentésében megemlítetett, hogy a kereskedelemügyi miniszterium rendeletéből az államúton a kavicsréteg több helyt azon czélból vizsgáltatott meg, hogy a jövő évben szükséges fedanyag kiszámításánál a tapasztaltakhoz képest némi megtakarítás érthessék el.

A kir. ügyész jelentése szerint a mult hónapban 44 büneset jelentett fel, s ezek közül fontosabb volt egy emberölés büntette, melynek tettese is kézrekerülvén, mielőbb ítélet fog rá kimondatni. Ugyanílyennek lehetne tekinteni egy gyujtogatás büntetést is, azonban erre nézve nem sikerült a vizsgálatnak kideríteni, hogy a gonoszszándéku eselekménynek volt a kifolyása.

A kir. tanfelügyelő jelentésében azon nagyszerű áldozatról emlékezett meg, melyet Nagy Imre gyulafejevári kanonok ur szülőközségével szemben tett, hogy t. i. Fítód tizesében egy 800 frt értékű tagas belső telken 6946 frt költségösszeggel két tanteremből és egy tanítói lakásból álló díszes iskolaházat építtetett s egyik tantermet, melyben ez időszerint 50—60 tanköteles gyermek jól megfér, újabb szerkezetű padokkal látta el és a tanító javadalmazására 8300 frt alapítványt tett, az iskolát pedig nevezett hitközségnek rom. kath. jellegű iskolai czélra folyó hó 7-én örökös tulajdonát, megbizottja Nagy Sándor ügyvéd által formászerűen és ünnepélyesen átadatta.

Ezen nagyilekü és hazafias áldozatkészség a közelismerést méltán kiérdemelvén, — indítványba hozta kir. tanfelügyelő, hogy alapító urnak ezen a népmvelés érdekében hozott hazafias áldozatáért a közigazg. bizottság a maga részéről elismerést szavazzon.

Az indítvány közhelyesléssel fogadtatván, főispán ur önméltósága annak megfelelő eljárás fogantatására fölkérte.

A folyó ügyek közül fölemlítjük, hogy szolgáljának ítés általi megsértéséért bíróságilag elítelt és e miatt állásától felfüggesztve volt Márton Lajos gyószentmiklósi községi pénztárnok a fegyelmi kereset mellözésével állásába visszahelyeztetni határozatott.

Az 1890. évi I. tez. 14. §-sa alapján a községek kötelezve levén a községek közt végigmenő törvényhatósági utak átkelesi pontjainak fenntartásához hozzájárulni; ez okból a kir. építészeti hivatal által 1891—92. évre készített költségvetés, mely 1636 frt 57 krrban állapítja meg az érdekelt községek járandóságát — elfogadtatott.

Elfogadtatott továbbá az előjelzett tez. rendelkezéséből az 1891—92. évre szerkesztett közmunkaköltségeloirányzat is, mely szerint 1891-re az útdadó kirovása mellett, az összes megyei utak fönntartására 70145 frt 36 kr szükségletet s ugyanannyi kiadást, és az 1892-ik évre szinténannyi szükségletet és 70095 frt 36 kr kiadást tüntet elő.

A költségvetés a törvény 22. §-a értelmében közszemlére való kitétel végett azon utasítással határozatott a megye alispánjának kiadatni, hogy azt a részletes kimutatásokkal s netán beadandó felebbezésekkel együtt tárgyalás végett a tvhat. közgyűlésnek terjessze elő.

Végül háromrendbeli felirat küldése határozatott el, és pedig!

- a) a csikszentmiklóson inneni meredek út levágatása iránt a kereskedelmi miniszterhez;
- b) a regáleválság-kötvények zárlat alá helyezésnek mellözéséért az összminiszteriumhoz; és
- c) a birtokrendezés mielőbbi bevégeztetése czéljából a csikszereidai kir. törvényszékhez két kiségitő bíró küldése végett az igazságügyminiszterhez.

felé. A sziget rózsája pedig kereste a gyűrűt, — hasztalat, sikertelen; utoljára fáradtan dőlt az új patak mellé és sirt, addig sirt, míg könyei ki nem apadtak.

Ekkor aztán jajgatni kezdett, fájdalmasan, keservesen az esti szellő elkapta jaját — vitte magával tovább, — átalta a vízhangnak, az is elmondta — elhangoztatta.

Késő este tért haza szüleilhez, otthon is sirt — otthon is jajgatott — a szegény szülők meg sóhajtottak, szomorkodtak.

Másnap, harmadnap újra elment Zsuzsika a patakhoz, kereste a gyűrűt hasztalan, sikertelen.

Az ősz véget, a fák lehullatták leveleiket és a sziget rózsája mégis eljárt a patakhoz, mégis kereste gyűrűjét.

Eljött tél, a patakot jégpánczél fedte be és Zsuzsika feltörte a jéget — keresett — keresett, — utoljára még azt is elfeledte, hogy mit, szegény megörült!

Egyszer megfázott — ágyba feküdt és többé fel sem keit.

Mire eljött a tavasz, mire kinyíltak az ibolyák, akkorra — már elhervadt, — mint az ibolyák elhervadtak — eljött persz pürkösd napja akkorra meg is halt.

Bánatos szülei eltemették a patak mellé, — hova annyit járt, a hol annyit kesergett; ültettek sírjára rózsafát, mezei virágokat, és aztán őket a bú, a fájdalom.

A megyei legények és leányok gyakran eljártak a patakhoz; elnevezték a rózsafát: „leányfalusi rózsafa“-nak, a patakot „leányfalusi patak“-nak.

